

некредитоспроможними переважно більшість даних суб'єктів господарювання та знижує їхні шанси до покращання кредитного забезпечення.

Література

1. Гудзь О.Є. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості. / О.Є. Гудзь – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 170 с.
2. Кириченко О.М., Кудрицький В.Д. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.М. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Гроші, фінанси і кредит. – 2009. – № 5(95). – С. 207-222.
3. Про іпотеку : закон України від 5.06.2003 № 989-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
4. Про сільськогосподарську кооперацію : закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
5. Про кредитні спілки : закон України від 20.12.2001 № 2908989-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
6. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
7. Васильєва Л.М. Місце та роль фермерських господарств у сучасній економічній системі й аграрній сфері / Л.М. Васильєва // Держава та регіони. – 2009. – № 1. – С. 30-32.
8. Месель-Веселяк В.Я. Напрями реформування агропромислового виробництва в Україні / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 1999. – № 1.
9. Дем'яненко С. Організаційно-правові форми реформованих сільськогосподарських підприємств в Україні: які висновки можуть бути зроблені? / С. Дем'яненко, Ш. Крамон-Таубадель // Сільське господарство України: криза та відновлення / [за ред. Ш. Крамона-Таубаделя, С. Дем'яненка, А. Куна.] – К. : КНЕУ, 2004. – 207 с.
10. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток форм господарювання в аграрному секторі України (результати, проблеми) / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2006. – № 12. – С. 34-41.
11. Гайдуцький П.І. Україні потрібна нова аграрна політика / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 3-7.
12. www.vin.gov.ua
13. Статистичний щорічник України за 2006 рік. – К. : Держ. ком. статистики України, 2007. – 522 с.
14. Слав'юк Р.А. Форми реалізації і методи регулювання аграрного бізнесу в Україні / Р.А. Слав'юк // Україна в XXI столітті: концепції та моделі економічного розвитку : матеріали доп. Розділ I V Міжнар. конгрес укр. економістів, Львів, 22-26 травня 2000 р. / [відп. ред. М.І. Долішній]. – Львів : НАН України. Ін-т регіон. досліджень, 2000. – С. 436-439.

Надійшла 12.08.2010

УДК 338

С. Г. ЗІНЧЕНКО

Хмельницький національний університет

СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто зміст та умови забезпечення інноваційного розвитку. Показано необхідність забезпечення інноваційного потенціалу. Визначено пріоритетність формування промисловими підприємствами інноваційної стратегії.

Maintenance and terms of providing of innovative development are considered. The necessity of providing of innovative potential is shown. Priority of forming of innovative strategy industrial enterprises is certain.

Ключові слова: інновації, розвиток, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, інноваційна стратегія.

Постановка проблеми. Для вітчизняних машинобудівних підприємств саме інновації й інноваційний розвиток є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити подолання кризових явищ останніх років і забезпечити конкурентоздатність галузі в майбутньому. Природно, цим процесом необхідно цілеспрямовано й ефективно управляти, не покладаючись на дію тільки ринкових регуляторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання здійснюють Войнаренко М.П., Череп А.В. [1], Ілляшенко С. М. [2], Мартюшева Л., Калишенко В. [3], Савчук А.В. [4]. Розглядається й питання формування інноваційного потенціалу [4-6]. Стратегічний розвиток підприємств досліджується такими вченими як Василенко В.А., Ткаченко Т.І. [7], Кіндрацька Г.І. [8]. Разом з тим, потребує подальшого вивчення використання інноваційних стратегій з метою забезпечення зростання інноваційного потенціалу та забезпечення сталого інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея інноваційного розвитку, інноваційного управління економічними процесами та їх регулювання – переходу від прямого адміністрування до формування мотиваційних систем, що забезпечують розвиток творчої ініціативи суб'єктів економічної діяльності, – набуває не тільки все більшого визнання серед науковців, а й реалізується на практиці. С.М. Ілляшенко [2] виділяє наступні напрямки розвитку суб'єктів господарської діяльності:

1) екстенсивний, який передбачає розширення обсягів виробництва і збуту продукції; в наш час у більшості регіонів світу цей підхід практично вичерпав себе, оскільки наявні ринки вже заповнені товарами конкурентних фірм;

2) інтенсивний науково-технічний, для якого характерним є використання досягнень науки і техніки для удосконалення конструкцій і технологій виробництва традиційних (модернізованих) продуктів з метою зниження собівартості їх виробництва, підвищення якості, а в підсумку – підвищення конкурентоспроможності; перехід на цей шлях розвитку відбувається в міру насичення ринків, вичерпання дефіцитних ресурсів, зростання конкуренції товаровиробників;

3) інноваційний науково-технічний, який передбачає безперервне оновлення асортименту продукції і технологій виробництва, удосконалення системи управління виробництвом і збутом.

Інноваційним розвитком є процес господарювання, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища в рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і який пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [1].

Українські дослідники Л. Мартюшева і В. Калишенко відзначають, що комплексною характеристикою спроможності до інноваційного розвитку є інноваційний потенціал, який вони пропонують визначати як "сукупність організованих в певних соціально-економічних формах ресурсів, що можуть при певних діючих внутрішніх і зовнішніх чинниках інноваційного середовища бути спрямованими на реалізацію інноваційної діяльності з метою задоволення потреб суспільства" [3, с. 63]. Савчук А.В. пропонує під інноваційним потенціалом підприємства розуміти "сукупність усіх його ресурсів, які можуть бути задіяними у процесі здійснення інноваційної діяльності" [4].

Під інноваційним потенціалом конкретної організації розуміють її готовність і здатність здійснити вперше або відтворити (перейняти) ту або іншу інновацію. Відоме також поняття «потенціал інновації», яке характеризує можливості подальшого вдосконалення інновації, появи на її основі інших інновацій, а також розповсюдження її на нові області та одержання соціально-економічного ефекту.

Термін «потенціал» означає здатність і готовність будь-якої організації здійснювати реалізацію інноваційного процесу [2, с. 243]. У вітчизняній літературі термін «потенціал» у широкому розумінні трактується як можливості, запаси, засоби, наявні сили, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь [5, с. 5].

Недостатня розробка теоретичних і практичних аспектів промислового потенціалу дещо ускладнює стратегічне управління інноваційним розвитком, зокрема процесами формування структурного, технологічного, ресурсного та інноваційного обличчя галузі. Потенціал, як можливість до розвитку системи, забезпечення досягнення мети, виконання поставлених завдань асоціюється з певною сукупністю ресурсів, які необхідно ефективно використовувати.

Формування розвитку промислового потенціалу в сучасних умовах обумовлює перехід від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи управління та підвищення якості продукції. Впровадження нововведень залежить переважно від досягнень теоретичного знання, передусім фундаментальних досліджень. Послуги, частка яких у світовій економіці невинно зростає, мають свою матеріальну основу, створену саме в промисловості. Це є нерозривний діалектичний зв'язок цих двох сфер людської діяльності.

Інноваційну політику можна трактувати як діяльність, що направлена на усунення перешкод і впровадження стимулів для інвестування, захисту прав інвесторів, створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку економіки та підвищення життєвого рівня працівників підприємств. Саме інноваційна політика є одним із стратегічних інструментів регулювання економіки, що впливає на рівень цін, перерозподіляє доходи, забезпечує зростання зайнятості, підтримує стабільне економічне зростання, стимулює капіталовкладення та підтримує рівновагу між накопиченнями й інвестиціями [6].

Крім того, інноваційний процес під впливом різних чинників має циклічний характер і протікає хвилеподібно. Тому дуже складно спрямовано впливати на даний процес, в тому числі з позицій територіальних або державних структур. Інноваційний процес, як правило, включає три основні етапи: від дослідження до першого виробничого освоєння; від першого освоєння випуску продукції в масштабах, достатніх для задоволення потреб господарства; від виробництва нового продукту до його використання кінцевими споживачами. Успішність та ефективність інноваційного процесу залежить від узгодженої роботи всіх його учасників.

Формування системи управління інноваційною діяльністю на сучасному етапі залежить, перш за все, від конструкції інноваційного механізму та порядку його взаємодії з соціальними й економічними чинниками. Недостатнє теоретичне вивчення проблем інноваційної діяльності призводить до прийняття

малоефективних рішень, що створює соціально-економічну напруженість. Напрямок розвитку системи визначається метою або групою цілей (політикою), а управління такою складною системою, як інноваційна стратегія, є багатокритеріальним процесом. В теорії управління даний процес розглядається з позиції досягнення сукупності різних соціальних і економічних завдань. Схематично цикл управління інноваційною діяльністю підприємства виглядає так, як представлено на рис. 1.

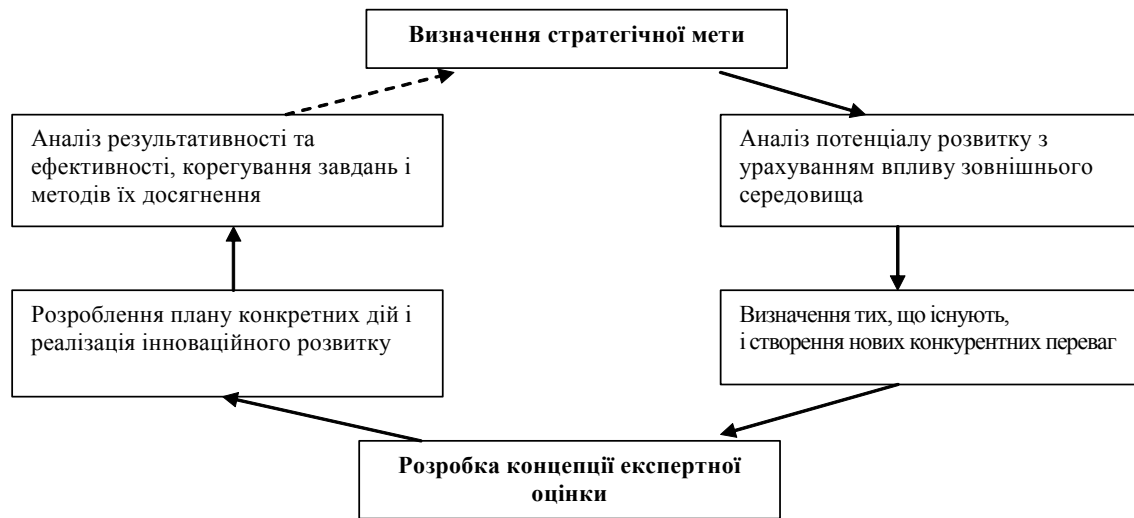


Рис. 1. Цикл управління інноваційною діяльністю підприємства

Інноваційний розвиток передбачає застосування стратегічного управління, оскільки стратегія є інструментом створення і підтримки домінування підприємства, яке базується на здатності створювати якіснішу продукцію у певній галузі ніж конкуренти.

Під інноваційною стратегією розуміють стратегію націлену на передбачення глобальних змін в економічній ситуації і пошук масштабних рішень, спрямованих на зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток підприємства [7-8].

На кожному рівні управління (національна економіка, регіон, підприємство) інноваційна стратегія має свої особливості: макrorівні вона пов'язана з впровадженням новітньої техніки і технології, появою нових видів інтелектуальної діяльності, тобто з радикальними інноваціями. На моно- і мікрорівнях – з загальною стратегією суб'єктів, рівнем їхньої інноваційності або готовності до змін.

Стратегія інноваційного розвитку – це проект (модель) проведення головних інноваційних дій необхідних для реалізації корпоративних стратегій, які направлені на певне оновлення окремих компонентів виробництва, реалізації та споживання продукції. До таких компонентів можна віднести [7-8]:

- номенклатуру, асортимент, масштаби виробництва та якість продукції (створення нової або удосконалення існуючої);
- поведінку підприємства на товарному ринку (інноваційні методи просування продукції та формування ціни, використання ринкових кореневих компетенцій);
- управління ресурсами підприємства (нові методи співпраці з постачальниками ресурсів, методи управління запасами ресурсів);
- поведінку підприємства на ринку інвестиційно-фінансових ресурсів (специфічні методи залучення інвестицій та їх повернення, використання позичкових коштів та грошових надходжень);
- розробку чи нове використання технологій (використання ноу-хау, патентів технологічних ідей та раціоналізаторських пропозицій);
- засоби стосунків з партнерами та іншими суб'єктами зовнішньої інфраструктури (використання різних методів створення відносин з суб'єктами зовнішнього середовища);
- характер управління підприємством (застосування нових технологій менеджменту).

Відносно внутрішнього підприємства середовища інноваційні стратегії поділяються на кілька великих груп:

- продуктові (портфельні, підприємницькі, бізнес-стратегії, скеровані на створення і реалізацію нових виробів, технологій і послуг);
- функціональні (науково-технічні, виробничі, маркетингові, сервісні);
- ресурсні (фінансові, трудові, інформаційні, матеріально-технічні);
- організаційно-управлінські (технології, структури, методи управління) [9].

В основі розробки інноваційної стратегії лежать такі підходи:

- 1) визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, виходячи з цілей і завдань базисних стратегій фірми;

2) скорочення кількості рівнів в управлінні з метою прискорення процесу “дослідження – виробництво – збут”;

3) максимальне скорочення строків розроблення інноваційних проектів і впровадження нововведень, використовуючи певні принципи організації роботи: паралельне та інтегральне вирішення інноваційних завдань.

Головні цілі при визначенні стратегії управління інноваційною діяльністю – запобігти розпаду науково-інноваційної сфери, знайти шляхи забезпечення її незалежності від кризових явищ у суспільстві та впливу на технологічну реконструкцію економіки.

На вибір загальної стратегії підприємства суттєво впливає її місія. Визначення інноваційних можливостей визначається зіставленням інноваційного потенціалу підприємства з інноваційно-інвестиційним кліматом країни (регіону).

На етапі формування стратегічних інноваційних цілей визначають основні завдання інноваційної діяльності з огляду на загальну стратегію підприємства та його інноваційної позиції. Вибір цілей розвитку залежить від інноваційного потенціалу підприємства та інноваційно-інвестиційного клімату в країні.

Інноваційними цілями можуть бути створення нового продукту, впровадження нової технології, перехід на новий вид сировини, реструктуризація підприємства тощо. Інноваційні цілі є вектором розвитку. Саме на їх основі формується інноваційна стратегія підприємства.

У відповідності зі стратегічною метою формується система критеріїв і показників (характеристик), які визначають досягнення мети. Завдання з формування інноваційного розвитку підприємства можуть бути розділені на стратегічні (довгострокові) та тактичні (короткострокові) завдання. Але на практиці формування інноваційного розвитку підприємства розраховують в середньостроковому періоді, тобто реалізують програми з урахуванням і тактичних і стратегічних завдань. Розробка такої програми вимагає застосування програмно-цільових (матричних) методів з визначенням пріоритетів для інновацій і повинна охоплювати комплекс організаційно-управлінських заходів, які забезпечують підвищення ефективності виробництва.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Створення гнучкої системи управління є основним чинником, який визначає конкурентоспроможність підприємства. Для збереження високого рівня конкурентоспроможності в умовах мінливого господарського середовища необхідно постійно удосконалювати інноваційну стратегію розвитку підприємства. Підвищення гнучкості структури та процесів системи управління призведе до розвитку інноваційного потенціалу підприємства.

Література

1. Войнаренко М.П. Інноваційний розвиток промислових підприємств: аналіз та оцінки : [монографія] / М.П. Войнаренко, А.В. Череп, Л.Г. Олейнікова, О.В. Череп. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 444 с.
2. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2003. – 504 с.
3. Мартюшева Л. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження / Л. Мартюшева, В. Калишенко // Фінанси України. – 2002. – № 10. – С. 61–66.
4. Савчук А.В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: монографія / Савчук А.В. / НАН України. Ін-т економіки пром-сти. – Донецьк, 2003. – 448 с.
5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / Краснокутська Н.С. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
6. Бубенко І. О методах оценки эффективности инвестиционных проектов / И. Бубенко, А. Растяпин // Экономика Украины. – 2003. – № 4. – С. 80–83.
7. Василенко В.А. Стратегічне управління : [навч. посібник] / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2003. – С. 200–396.
8. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : [навч. посібник] / Кіндрацька Г.І. – К. : Знання, 2006. – С. 49–150.
9. Генік О. Особливості інноваційної стратегії організації вітчизняних підприємств / О. Генік // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 165–169.

Надійшла 14.08.2010